

Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Çalışma: Meslek Mensuplarının Demografik Durumları, Mesleki Sorunları ve Değerlendirilmesi

Özgür BİYAN

biyan@balikesir.edu.tr

A Study on the Accounting Professionals: Demographic Status, Professional Problems and Evaluation

Abstract

Accountants (SM) and Certified Public Accountants-CPA (SMMM) are one of the most important occupation's groups on accounting and taxation for taxpayers. They have really serious responsibility against the tax administration. These groups also have important role between public finance authorizes and taxpayers. For this reason, it's very important to these groups' necessities for their problems. In this study, the poll results answered by 2.740 Accountants (SM) and Certified Public Accountants-CPA (SMMM) are analyzed about occupational problems.

Keywords : Accountants, Certified Public Accountants, CPA.

JEL Classification Codes : K34, H39, M41.

Özet

Serbest Muhasebeci (SM) ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavir'ler (SMMM) muhasebe ve vergi işlemlerini mükellefler adına yürüten önemli meslek gruplarından biridir ve mali idareye karşı ciddi bir sorumlulukları söz konusudur. Bu meslek mensupları mükellefler ve devlet arasındaki bağlantı kurulmasında önemli rol oynadıklarından, mesleki problemlerine ve sıkıntı çektikleri hususlara çözüm üretebilmek için meslek mensuplarınca getirilen önerilerin ve tavsiyelerin mutlaka dikkate alınması şarttır. Zira Devletin en önemli gelir kaynağı olan vergilerin tahsili bu meslek grupları aracılığı ile gerçekleşmektedir. Bu çalışmada 2.740 meslek mensubunun hazırlanan ankete verdikleri cevaplardan yola çıkarak mesleki sorunları ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Sözcükler : Muhasebeci, Mali Müşavir, Mesleki Sorunlar.

1. Giriş

Muhasebe ve vergi dünyasının baş aktörleri arasında yer alan “Serbest Muhasebeci” (SM) ve “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler” (SMMM), kamu gelirlerinin esasını oluşturan vergi tahsilâtında kamu kesimi ile mükellef arasında “köprü” konumundaki meslek gruplarıdır. Mükelleflerin muhasebe ve vergisel işlemlerinde muhatap olarak aldıkları ilk ve belki de tek grup olan SM ve SMMM’ler, ayrıca idare açısından da muhatap kabul edilen ve mükellefin temsilcisi sayılan meslek gruplarıdır. Bu noktalarda da SM ve SMMM’lerin önemi bir kez daha anlaşılmaktadır.

SM ve SMMM’lerin beklentileri, mesleki tatminleri çok önemli bir konudur. Zira böylesine önemli konumda olan söz konusu grubun verimliliği bu unsura bağlıdır. Yüksek randımanlı ve daha verimli bir meslek grubu mükellefin memnuniyetini artırmakla kalmayacak, Mali İdare’nin de etkin olarak uygulamaya çalıştığı vergi tahsilâtını hızlı gerçekleştirmesinde artıları olacaktır. Dolayısıyla başta mesleki odalar olmak üzere bu meslek grubu çalışanlarının sıkıntılarının ihmal edilmemesi ayrı bir öneme sahiptir.

Büyük, orta ya da esnaf olarak nitelendirilen küçük ölçekli pek çok işletme muhasebe ve vergisel işlemlerini bu meslek grupları aracılığı ile yürütmeye devam etmektedir. Böylesine önemli konuma sahip olan SM ve SMMM’lerin mesleki profilleri, demografik durumları başta olmak üzere mesleki tatmin düzeyleri, idarenin faaliyetlerinden memnuniyetleri, ekonomik sıkıntıları vb. daha birçok konuya ışık tutmak amacıyla ankete dayalı bu çalışma yapılmıştır.

Çalışmanın temelini oluşturan anket çalışmasında 28 adet soru sorulmuştur. Bu soruların bir kısmı ankete katılan SM ve SMMM’ler çerçevesinde mesleki profili belirlemeyi amaçlarken, diğer bir kısmı söz konusu meslek mensuplarının çalışma şartlarını, mesleki tatmin düzeylerini, idarenin faaliyetlerinden memnuniyetlerini ortaya koymak amacıyla taşımaktadır.

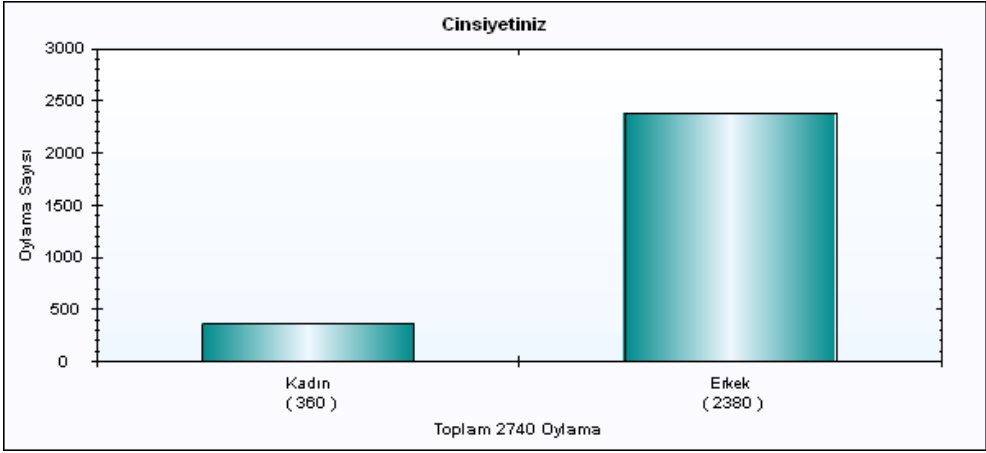
Şu hususu da ifade etmek gerekir ki 3568 Sayılı Yasa çerçevesinde görev yapan önemli bir grup da Yeminli Mali Müşavirlerdir (YMM). YMM’lerin yaptıkları görevler, muhatap oldukları işlemler, iş ve sosyal konumları, uyguladıkları mesleki tarife farklı olduğundan bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Ancak YMM’lerin de konumları, sorunları ve sorumlulukları ayrı bir çalışma konusu olacak kadar önemli ve derin bir konudur.

2. Meslek Mensuplarının Demografik Durumları

2.1. Meslek Mensuplarının Cinsiyet Dağılımı

Ankete katılanların profilindeki cinsiyetlerin tespiti amacıyla sorulan soruya; katılanların 2.380'i, diğer deyişle %86,8'i erkek; 360'ı, diğer deyişle %13,2'si kadın olarak cevap vermiştir. Açık olarak söylenebilir ki SM ve SMMM unvanına sahip kişilerin geniş bir bölümü erkektir. Başka bir açıdan bu meslek grupları erkekler tarafından daha sık tercih edilmiştir. Aşağıda cinsiyete ilişkin katılım sonuçlarının grafiğine yer verilmiştir.

Grafik: 1

Katılımcılar bu sonucu verse de şu da bir gerçektir ki son yıllarda kadınların da SMMM unvanı almak için çabaladıkları dikkat çekmektedir. Özellikle son yıllardaki kadın meslek mensuplarının sayısının artışından da bu fark edilmektedir. Anket sonuçları ile Türkiye'deki meslek mensuplarının cinsiyet ayrımına ilişkin istatistik sonuçları da benzerlik taşımaktadır. Aşağıda 01.07.2011 tarihi itibarıyla Türkiye'deki SM ve SMMM toplam sayısı içinde kadın-erkek dağılımı tablo halinde gösterilmektedir.

Tablo: 1
Türkiye'de Toplam Meslek Mensubu Sayısı

Cinsiyet	SM		SMMM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Erkek	12.609	82,60%	49.551	75,23%
Kadın	2.656	17,40%	16.312	24,77%
Toplam	15.265	100,00%	65.863	100,00%

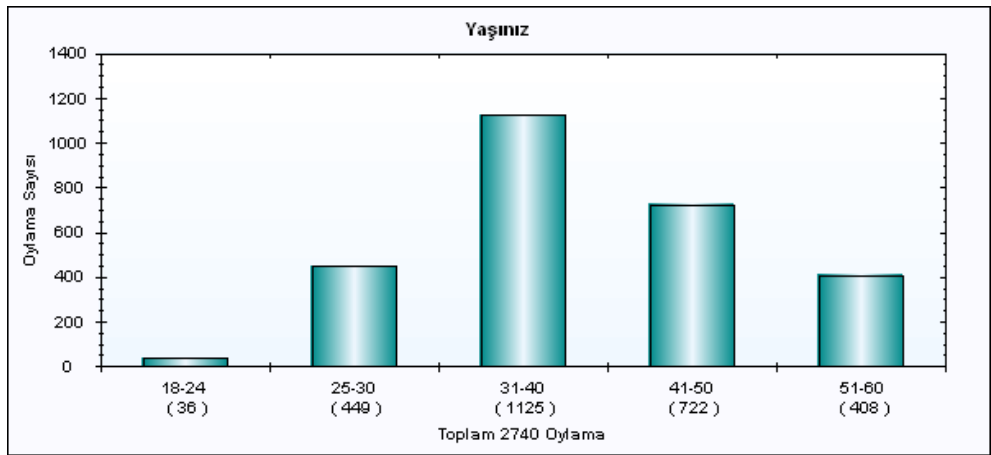
Kaynak: TÜRMÖB İstatistikler, <www.turmob.org.tr>, 22.09.2011.

2.2. Meslek Mensuplarının Yaş Ortalamaları

Meslek mensuplarının yaş ortalamasını tespit etmek amacıyla sorulan soruya verilen cevaplardan anlaşılmaktadır ki meslek mensuplarının önemli bir kısmı genç olarak nitelenecek yaş aralığında bulunmaktadırlar. Bir kısmı orta yaş grubunda iken çok az bir kısım ise daha ileri yaşlardadır.

Ankete katılanların %1,3'ü 18–24 yaş aralığında, %16,3'ü 25–30 yaş aralığında, %41'i 31–40 yaş aralığındadır. Bu üç grubun toplamına bakıldığında %58,6 oranına ulaşılmaktadır. Dolayısıyla ankete katılanların yarısından fazlası genç olarak nitelenebilecek yaş aralığındadır ve oldukça genç bir kitlenin mesleki faaliyet gösterdiği söylenebilir. Diğer taraftan ankete katılanların %26,3'ü 41–50 yaş aralığında, %15,1'i ise 51–60 yaş aralığındadır. Yaş sorusuna ilişkin verilen cevapları gösteren grafiğe aşağıda yer verilmiştir.

Grafik: 2

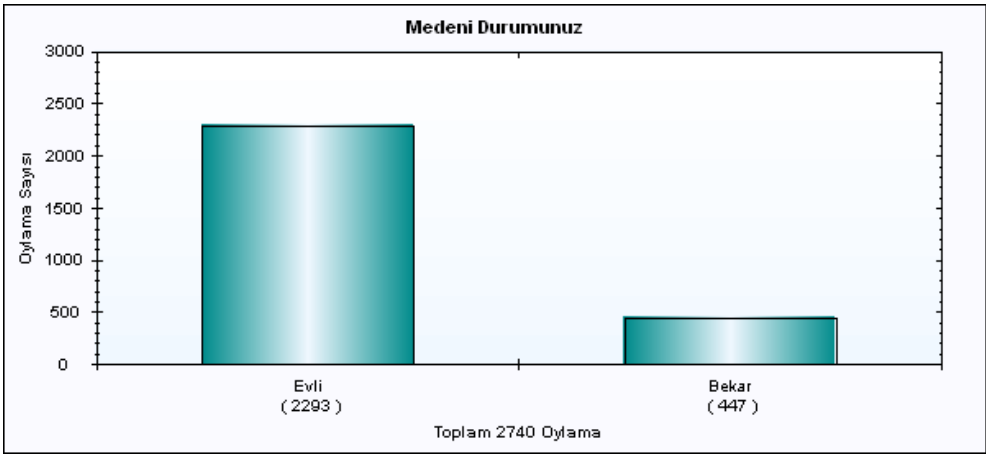
2.3. Meslek Mensuplarının Medeni Durumu

Bilindiği üzere sosyal yaşam içerisinde evli ve bekâr insanın yaşam düzeni arasında ciddi farklar bulunmaktadır. Genellikle gözlemlendiği gibi evli bireylerin sorumlulukları artmakta, iş yaşamı ile beraber eş ve çocuklarının sorunlarıyla ilgilenilmekte ve vakit ayrılmak durumundadır. Bekâr kişiye nazaran sorumlu olunan kişi sayısının fazlalığı büyük ya da küçük daha çok sorunla mücadele etmeyi gerektirmektedir. İşte bu nedenle meslek mensuplarının medeni hallerinin sorgulanmasına ihtiyaç

duyulmuştur. Zira yoğun iş temposunda evli meslek mensubunun fazla olması demek, meslek mensuplarının genellikle işe daha az vakit ayırmak zorunda kalmalarına, özel yaşamdaki sıkıntılar nedeniyle iş yaşamında aksaklıklarla karşılaşmalarına neden olabilmektedir.

Meslek mensuplarının medeni durumunun sorgulanması amacıyla sorulan soruya verilen cevaplarda; ankete katılanların %83,6'sı evli olduğunu beyan etmiştir. Bir önceki kısımda yer verilen yaş ortalamasına bakıldığında meslek mensuplarının genç yaşlarda evlendiği de söylenebilir. Meslek mensuplarının medeni durumuna ilişkin durum grafik halinde aşağıda gösterilmektedir.

Grafik: 3

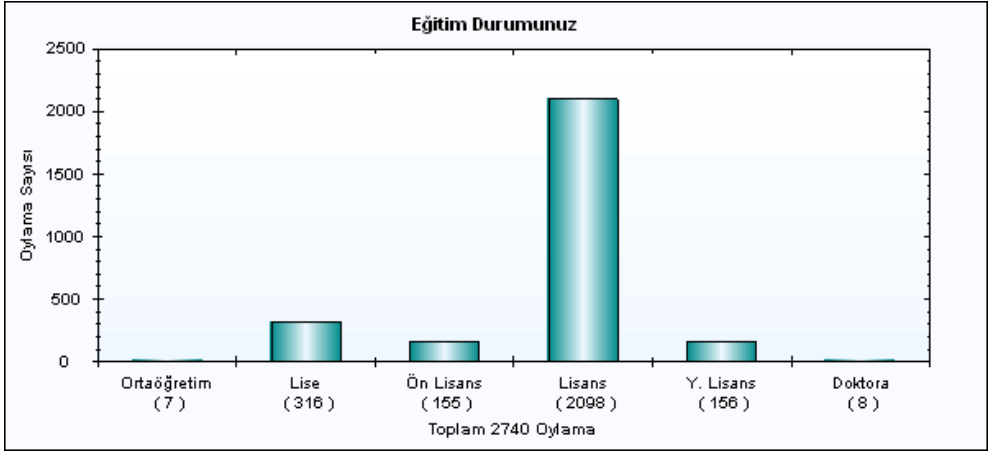

2.4. Meslek Mensuplarının Eğitim Durumu

Eğitim hususu ülkemizin en önemli konuları arasındadır. Her alanda eksikliği görülen eğitim konusunda ankete katılanların verdiği beyanlara bakıldığında eğitim seviyesi oldukça yüksek bir meslek camiası profili karşımıza çıkmaktadır. Bilindiği üzere aslında SMMM olmanın temel şartlarından biri 4 senelik bir fakülte mezunu olmak olduğu dikkate alındığında karşılaşılan bu sonuç olağan da karşılanabilir.

Ankete katılanların %76,5'i lisans, %5,6'sı yüksek lisans, %0,3'ü doktora mezunudur. Dolayısıyla %82,4 gibi önemli bir kısmı lisans ve lisansüstü seviyede eğitim almıştır. Katılımcıların %5,6'sı önlisans mezunu iken %11,7'si ortaöğretim ve lise mezunlarından oluşmaktadır.

Grafik: 4

Aşağıda 01.07.2011 tarihi itibariyle Türkiye'deki SM ve SMMM toplam sayısı içinde eğitim dağılımı tablo halinde gösterilmektedir. Türkiye ortalaması ile anket ortalaması da birbirine yakın oranlar ve rakamlar içermektedir.

Tablo: 2
Türkiye'de Meslek Mensuplarının Eğitim Durumu

	SM		SMMM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	%
İlköğretim	1.574	10,31%	325	0,49%
Meslek Lisesi	6.917	45,31%	6.715	10,20%
Ön Lisans	2.327	15,24%	2.450	3,72%
Lisans	4.361	28,57%	54.080	82,11%
Yüksek Lisans	85	0,56%	2.229	3,38%
Doktora	1	0,01%	64	0,10%
TOPLAM	15.265	100,00%	65.863	100,00%

Kaynak: TÜRMOB İstatistikler, <www.turmob.org.tr>, 22.09.2011.

3. Meslek Mensuplarının Mesleki Durumları

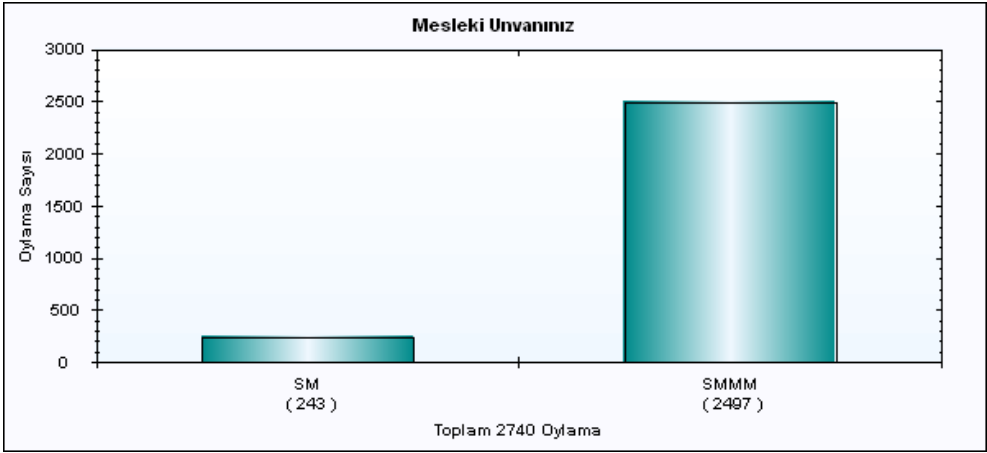
3.1. Meslek Mensuplarının Mesleki Unvanları

Meslek mensuplarının profilindeki başka bir ayrımın tespiti amacıyla mesleki unvanları sorulmuştur. Katılanların önemli bir kısmı SMMM unvanına sahiptir ki bunun

temel nedeni de 5786 Sayılı Kanun ile SM unvanının artık verilmeyecek olmasıdır. Dolayısıyla Kanun'un yayımlandığı günden bu yana SM unvanlı kişilerin de SMMM oldukları dikkate alınır (söz konusu Kanun ile SM'lere bu hak sınavla verilmiştir) normal karşılanmalıdır.

Ankete katılan 2.740 meslek mensubundan 2.497'si SMMM iken 243'ü SM olduğunu beyan etmiştir. Dolayısıyla anketimize cevap verenlerin %91,1'i SMMM unvanına sahiptir.

Grafik: 5

Aşağıda 01.07.2011 tarihi itibarıyla Türkiye'deki SM ve SMMM toplam sayısı içinde unvan dağılımı tablo halinde gösterilmektedir. Türkiye rakamlarına bakılırsa anketimize SMMM'lerin biraz daha fazla rağbet ettiği fark edilmektedir.

Tablo: 3
Türkiye'de Meslek Mensuplarının Unvan Dağılımı

	Sayı	Yüzde
SM	15.265	18,82%
SMMM	65.863	81,18%
TOPLAM	81.128	100,00%

Kaynak: TÜRMOB İstatistikler, <www.turmob.org.tr>, 22.09.2011.

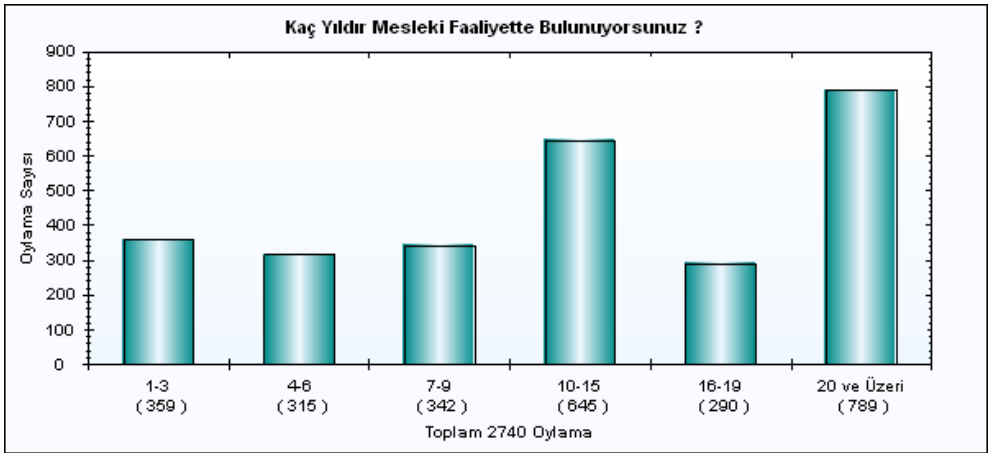
3.2. Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyet Süreleri

Bilindiği üzere mesleki faaliyette uzun yıllar çalışmak “tecrübe” olarak nitelenmektedir. Meslek mensuplarının mesleki faaliyet sürelerine ilişkin sorulan soruya verilen cevaplar meslek mensuplarının tecrübesi hakkında bir nebze olsun fikir sahibi olmak açısından önemlidir.

Ankete katılanların %13,1’i 1–3 yıl, %11,4’ü 4–6 yıl, %12,4’ü 7–9 yıl arası mesleki faaliyetlerine devam etmektedirler. Diğer bir ifadeyle %36,9’u 10 yılın altında tecrübeye sahiptirler.

Katılımcıların %23,5’i 10–15 yıl, %10,5’i 16–19 yıl, %28,7’si 20 yıl ve üzeri tecrübeye sahiptir. Başka bir ifadeyle %36,9’u 10 yılın altında tecrübe sahibi iken, %63,1’i 10 yıldan fazla bir tecrübeye sahiptir. Bu da meslek mensuplarının oldukça deneyimli bir profile sahip olduğunu göstermektedir. Bu husus grafik olarak aşağıda verilmiştir.

Grafik: 6

3.3. Meslek Mensuplarının Müşteri Portföyü (Sayısı)

Uygulamada meslek mensuplarının ekonomik güçlerinin bir göstergesi sayılan, müşteri olarak kabul edilen beraber çalıştıkları mükellef sayılarına bakıldığında çeşitli yorumların yapılabilmesine olanak sağlayacak sonuçlarla karşılaşılmıştır.

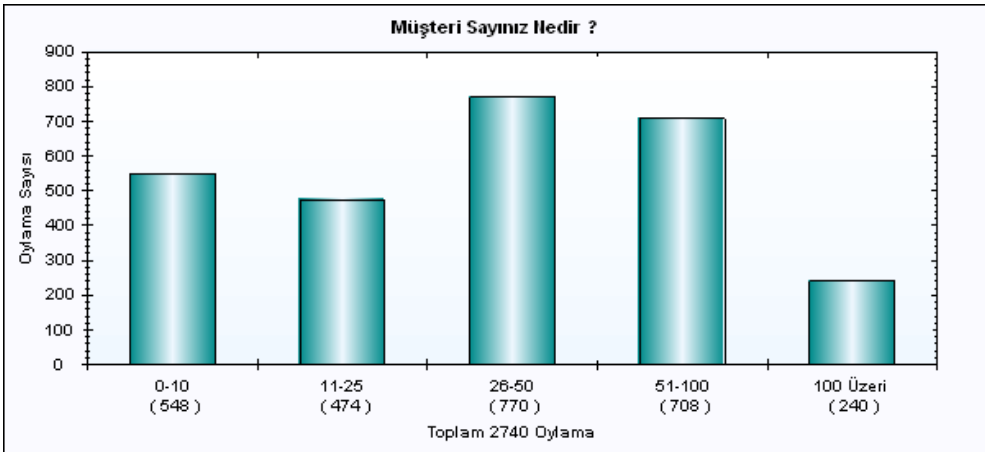
Katılımcıların %20'si mükellef sayılarının 0–10 arasında olduğunu vurgulamıştır ki meslek mensuplarının 1/5'i, 10 ya da 10'un altında defterini tuttuğu ve beyannamesini vererek danışmanlık yaptığı mükellef sayısına sahiptir. Bu oldukça az bir sayıdır. Zira büro işletme masrafları dikkate alındığında bu gruptaki meslek mensuplarının ekonomik gücünün fazla olmadığı anlaşılabilir.

Ankete katılanların %17,3'ü 11–25 arasında mükellefi olduğunu, %28,1'i 26–50 arasında mükellefi olduğunu, %25,8'i 51–100 arasında mükellefi olduğunu, %8,7'si 100 ve üzerinde olduğunu beyan etmiştir.

Diğer bir deyişle bu durum katılımcıların %37,3'ünün 25 mükelleften daha az sayıda müşteri portföyleri olduğunu gösterirken, %62,6'sının 25 ve daha fazla mükellefe sahip olduklarını göstermektedir. Mükellef dağılımında dengesizlik olduğunu söylemek zor değildir.

Meslek mensupları arasında öteden beri tartışılan bir konu olan mükellef dağılımı hususu aslında dile getirilmekte de sıkıntı yaşanan bir konudur. Uygulamada bir meslek mensubunun yüzlerce mükellefle birlikte çalıştığı durumlara rastlanılmaktadır ki o zaman haklı olarak aklı şu soru gelmektedir. Bu kadar çok mükellefle çalışan bir meslek mensubu bu sayıdaki mükelleflerin yükümlülüklerine, ödevlerine ve danışmanlığına yeteri kadar vakit ayırabilmekte midir? Tek başına altından kalkamayacağına göre yeteri kadar eleman istihdam etmekte midir? Bu sorulara cevap vermeden söz konusu hususun tartışılmasını meslek camiasına bırakıyoruz.

Grafik: 7

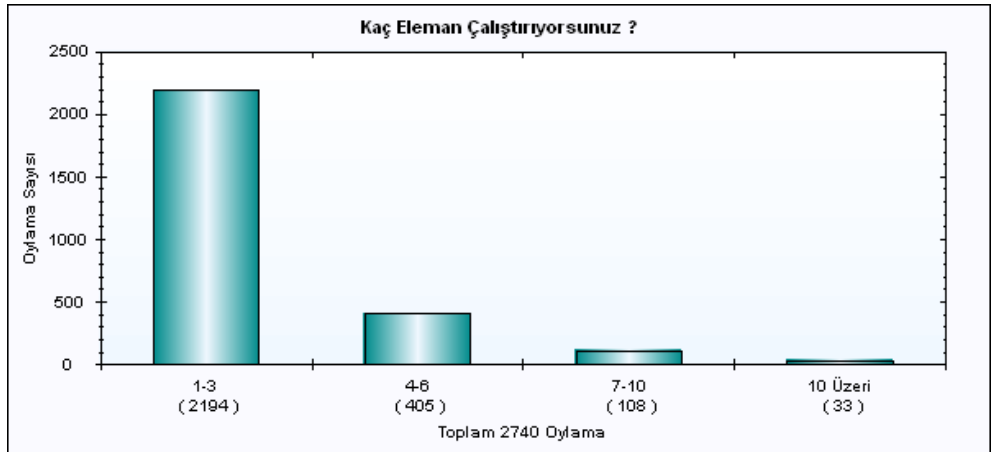

3.4. Meslek Mensuplarının İstihdam Ettikleri Eleman Sayısı

Meslek mensuplarının istihdama katkısını öğrenmek ve muhasebe ve vergi camiasının kendi mensuplarını yetiştirmesi hususunda tespit yapmak açısından sorulan bu soruya katılımcıların önemli bir kısmı aşağıdaki grafikte görüleceği üzere 1–3 cevabını vermiştir. Katılımcıların %80’i 1–3 arasında eleman istihdam ettiğini beyan ederken, %14,7’si 4–6 arasında, %3,9’u 7–10 arasında, %1,2’si 10 ve üzeri sayıda eleman çalıştırdıklarını beyan etmişlerdir.

Aslında verilen cevaplara bakıldığında, sahip olunan mükellef sayısı ile istihdam edilen personel arasındaki çelişkili durum biraz daha net ortaya çıkmaktadır.

Grafik: 8

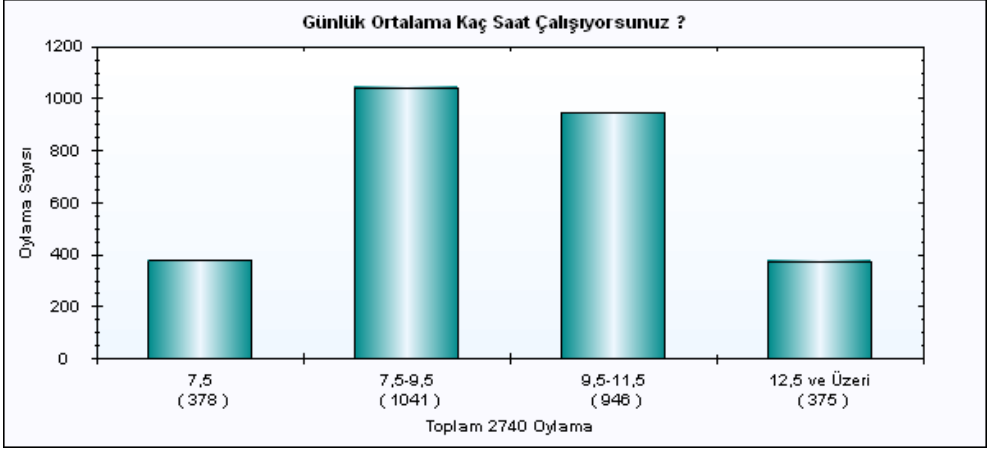
3.5. Meslek Mensupların Günlük Ortalama Çalıştığı Saat Süresi

Bilindiği üzere 4857 Sayılı İş Kanunu uyarınca haftalık çalışma saati olağan şartlarda 45 saat olarak düzenlenmiştir (m.63). Bu süre olağan olarak normal şartlarda bir kişinin iş yaşamı dışında geçirmek zorunda olduğu özel ve sosyal yaşamı, fiziksel ve biyolojik özellikleri vb. unsurlar dâhilinde, verimlilikleri düşmeden yüksek randımanla ne kadar çalışabilecekleri bilimsel hesaplamalar dikkate alınarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu sağlıklı çalışma yaşam için belirlenmiş bir süredir.

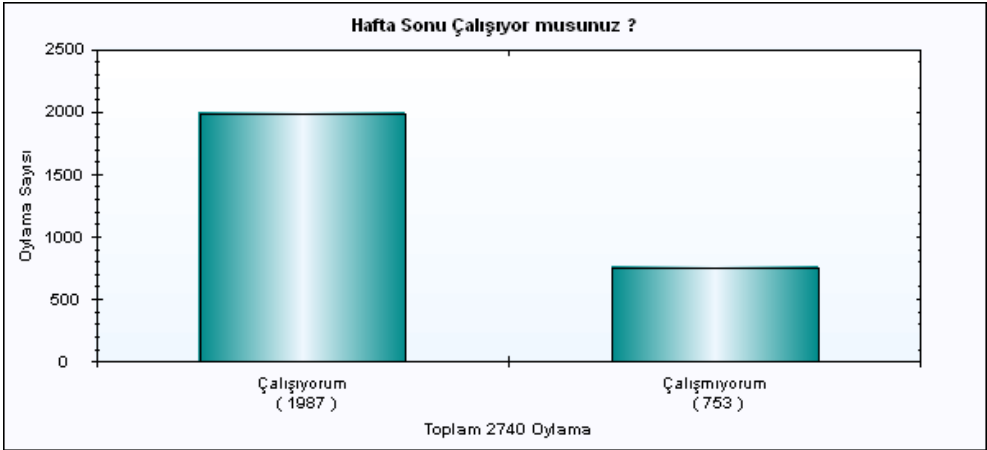
Ankete katılan meslek mensuplarının verdikleri beyanlara bakıldığında bir kısmının bu süreye uygun çalıştığı ancak diğer bir kısmının ise bu sürenin çok üstünde

çalıştığı görülmektedir. Katılımcıların %51,7'si günde en fazla 9,5 saat ortalama ile çalışırken, %48,3'ünün günlük ortalama çalışma süresinin 9,5 saati geçtiği anlaşılmaktadır. Bu da İş Kanunu çerçevesinde belirlenen “olması gereken süre”nin üstünde seyretmektedir ki yorucu ve randımanı düşük bir çalışma demektir.

Grafik: 9

Grafik: 10

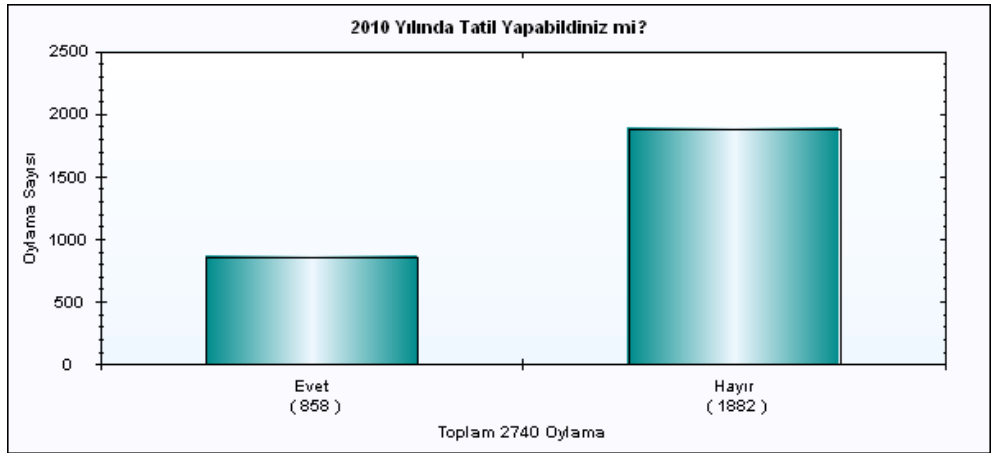
3.6. Meslek Mensupları Hafta Sonu Çalışıyor Mu?

Günlük çalışma saatlerinin oldukça fazla olması yetmemekte olmalıdır ki ankete katılanların %72,5'i hafta sonu da çalıştığını beyan etmiştir. Bu durum meslek mensuplarının oldukça ağır ve yorucu şartlar altında çalıştığının bir başka göstergesidir. Katılımcıların sadece %27,5'i hafta sonu çalışmadığını beyan etmiştir. Günlük çalışma saatleri ile beraber düşünüldüğünde bazı meslek mensuplarının haftalık çalışma süresinin 60–70 saat aralığında ya da üzerinde olduğuna ulaşılabilir.

3.7. Meslek Mensupları 2010 Yılında Mali Tatil Yapabildi Mi?

Bilindiği üzere 5604 Sayılı “Mali Tatil İhdas Edilmesi Hakkında Kanun” uyarınca her yıl 1–20 Temmuz arası mali tatil uygulanmakta ve bu süreye denk gelen vergisel yükümlülüklerle ilişkin bazı süreler uzatılmaktadır. Bu kanunun getirilme amacı 3568 Sayılı Yasa kapsamında görev yapan SM ve SMMM’lerin bildirim ve ödevlerine ilişkin sürelerde esneklik sağlayarak yoğun iş tempoları arasında yılın bir döneminde dinlenmelerini sağlamaktır. Peki, acaba bu Kanun ne kadar amacına ulaşmıştır? Ya da hizmet etmektedir?

Grafik: 11

Katılımcıların %68,6'sı 2010 yılında Mali Tatil'den yararlanamadıklarını beyan etmişlerdir. Dolayısıyla verilen bu cevap Kanun'un amacına hizmet etmediği fikrini uyandırmaktadır. Tabii tatil kavramından ne anlaşılması gerektiği göreceli bir husus olmakla birlikte, tatil yapmanın ekonomik olanaklarla da doğrudan bağlantısı olduğu da

gözden kaçırılmamalıdır. Ancak bu durumlar Kanun'un amacına hizmet etmediği gerçeğini değiştirmemektedir. Uygulamada da meslek mensuplarının Mali Tatil ile ilgili şikâyetleri ve sıkıntı yaşadıkları gözlemlenmektedir.

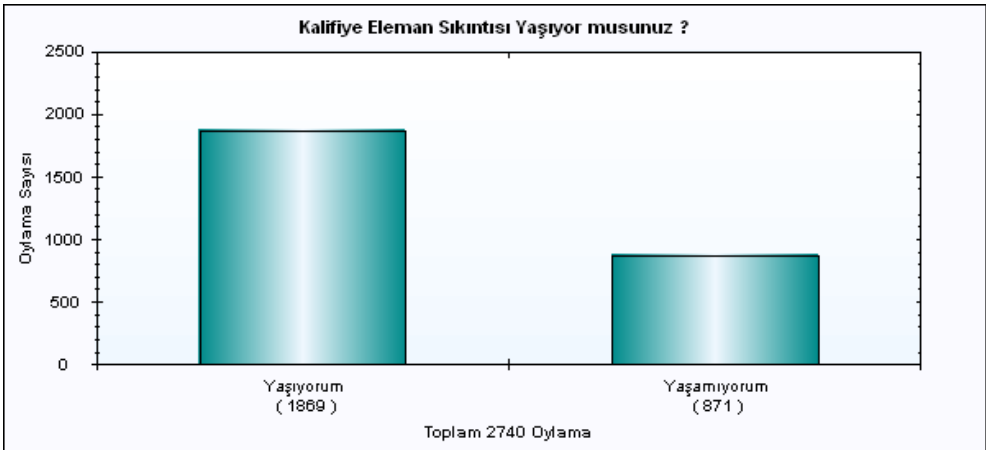
4. Meslek Mensuplarının Mesleki Sorunları

4.1. Meslek Mensuplarının Kalifiye Eleman Sıkıntısı

Katılımcıların istihdam ettikleri ya da eleman temin etmek istemeleri durumunda nitelik itibarıyla çalıştırdıkları kişileri yeterli derecede kalifiye bulup bulmadıklarını ölçmek amacıyla sorulan bu soruya çoğunlukla olumsuz yanıt verildiği dikkat çekmektedir. Ankete katılan meslek mensuplarının %68,2'si kalifiye eleman sıkıntısı yaşadığını beyan etmektedir. %31,8'i yeterli nitelikte eleman bulduğuna inanmaktadır.

Aslında Türkiye'de iş gücü piyasasının genel sorunu mahiyetinde olan nitelikli eleman temin edilememesi, muhasebe ve vergi camiasında da kendini göstermektedir. Ülke olarak eğitim konusunda zayıf noktalarımız olduğu bir gerçektir. Öğretim sistemimizin ağırlıklı olarak teorik kalması ve pratiğe yeterince önem verilmeyişi, ezberci bir sistem yaratmış ve bireylerin kalıcı bilgi sahibi olmalarının önünü tıkamıştır. Dolayısıyla yaşanan problemin meslek camiasının probleminden ziyade genel bir sorun olduğu ortadadır.

Grafik: 12

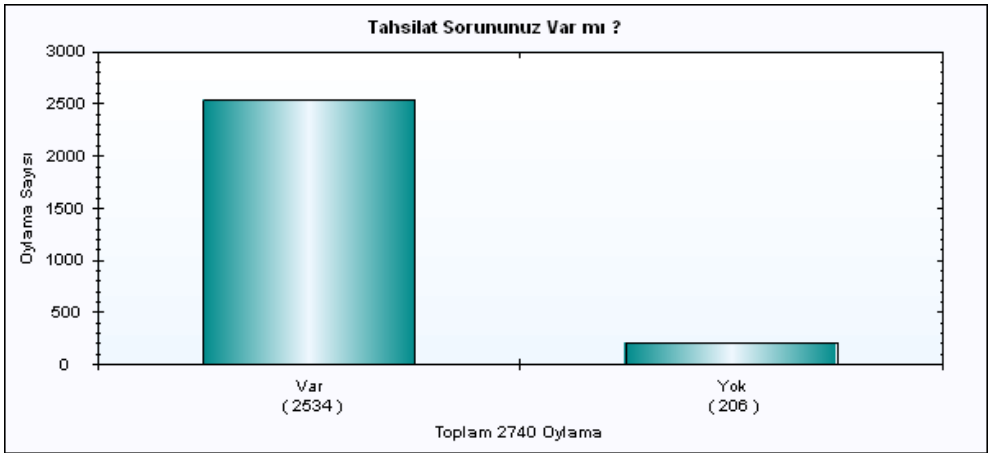

Diğer yandan pratik yaşamı da görmüş biri olarak gözlemlerimiz ve tecrübelerimiz göstermektedir ki muhasebe ve vergi camiasında eleman yetiştirilme anlayışı da yeterine kavranılamamıştır. Bunun arkasında elbette pek çok neden vardır. Ancak uygulamanın içindeki pek çok meslek mensubunun bireysel olarak kendini yeterince yetiştirmediği, kendi elemanlarını düzenli eğitime tabi tutmadığı, hatta bilgisini dahi paylaşmak istemediği de bilinen ancak ifade edilmekten kaçınılan bir husustur. Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız eğitim sistemindeki eksiklikler ve bireysel çalışmaların yeterli olmaması ile birlikte, meslek camiasında da eskilerin tabiriyle “usta-çırak ilişkisi” de kalmamıştır.

4.2. Meslek Mensuplarının Tahsilât Sorunu

SM ve SMMM’lerin önemli sorunlarından biri olan tahsilat sorunu katılımcıların beyanlarından anlaşıldığı üzere halen tüm ağırlığı ile devam etmektedir. Katılımcıların %92,4’ü tahsilât sıkıntısı yaşadığını ve mükelleflerden alacaklarını tahsil etmekte problem yaşadığını ifade etmiştir.

Grafik: 13

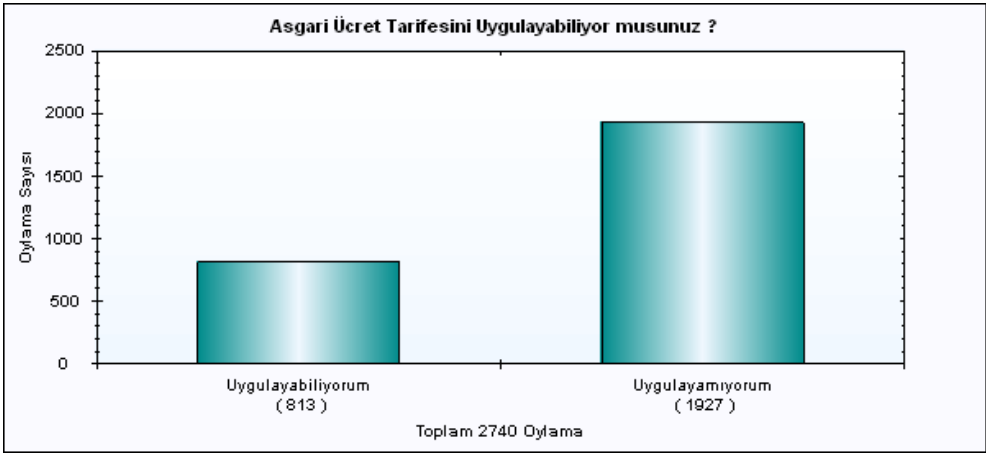
4.3. Meslek Mensupları Asgari Ücret Tarifesini Uygulayabiliyor Mu?

Bindiği üzere meslek mensuplarının uygulaması gereken bir ücret tarifesi mevcuttur ve bu tarife her yıl yeniden yayınlanarak yürürlüğe girmektedir. Bu tarifede meslek mensuplarının verdikleri hizmetlerde tahsil etmeleri gereken (ya da (!) beklenen) asgari bedeller tespit edilmekte, meslek mensuplarının mükelleflerle yaptıkları

anlaşmalarda üst sınır tespit edilmeksizin en az almaları gereken ücretlere yer verilmektedir. Hatta yine bilindiği üzere KDV Kanunu'nun 27/5 hükmü gereği bu tarifiedeki bedellerin altında düzenlenen makbuzlardaki KDV'lerde kabul edilmemekte ve ikmalen tarihyata muhatap olunabilmektedir.

Durum böyle olmakla birlikte ankete iştirak eden katılımcıların %70,3'ü asgari ücret tarifelerini uygulayamadıklarına, diğer bir deyişle bu tarifede belirlenen rakamların altında bedel tahsil ettiklerine işaret etmektedirler. Meslek mensuplarının kronik hale gelen bu problemin çözümü ise kolay bir husus değildir. Ancak şu da bir gerçektir ki SM, SMMM (hatta avukatlık vb. hizmetler) hizmetlerini mükellefler önemsememekte, önemsemedikleri için de ödemek istedikleri bedeller düşük miktarda kalmaktadırlar. Çoğu kez 50 TL – 100 TL gibi bedeller için pazarlık yapıldığı, tartışmalar yaşandığı hatta mükellef kaybedildiği gözlemlerimiz arasındadır. Oysaki bu hizmetlere yeteri kadar önem verilmeli, ona göre meslek mensubu tercih edilmeli ve karşılığı da ödenmelidir. Netice itibariyle meslek mensuplarının tahsilât sıkıntısı tüm hızıyla devam etmektedir.

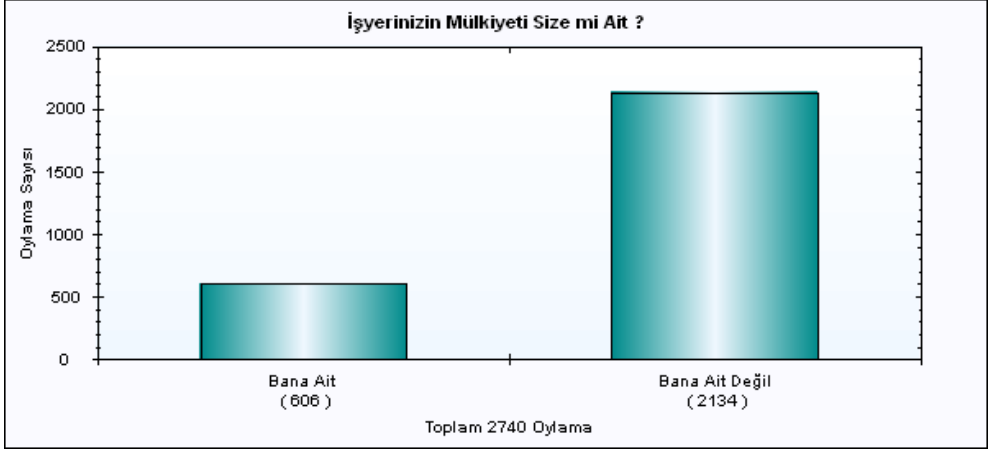
Grafik: 14

4.4. Meslek Mensuplarının İşyerleri Hakkında Bilgiler

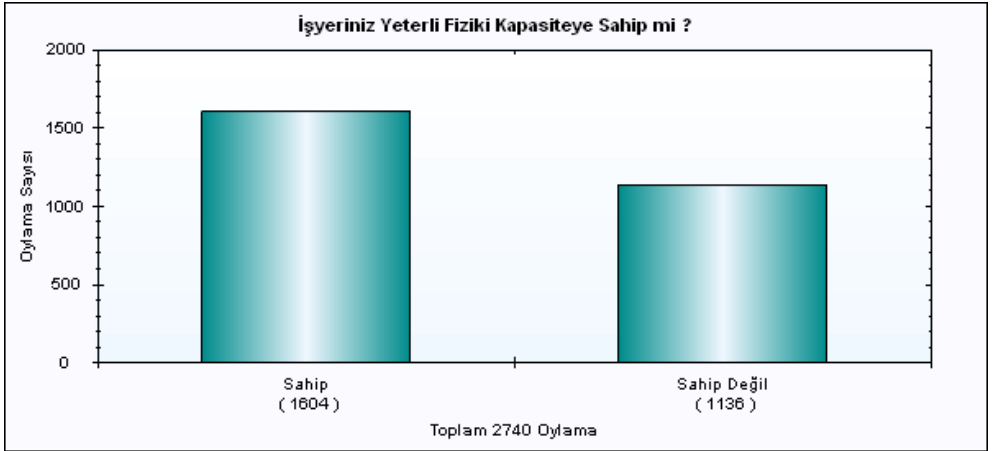
Meslek mensuplarının büro maliyetleri arasındaki ilk kalemlerden biri ödedikleri kiralaradır. Meslek mensuplarının kiracı konumunda olup olmadığını sorgulamak amacıyla sorulan işyerlerinin mülkiyetinin kendilerine ait olup olmadığı sorusuna karşın katılımcıların %77,8'i kendi mülkiyetinde olmayan işyerlerinde faaliyetlerini sürdürmekte olduklarını ifade etmiştir. Diğer bir ifade ile ağırlıklı olarak meslek mensupları “kiracı” konumdadırlar.

Grafik: 15

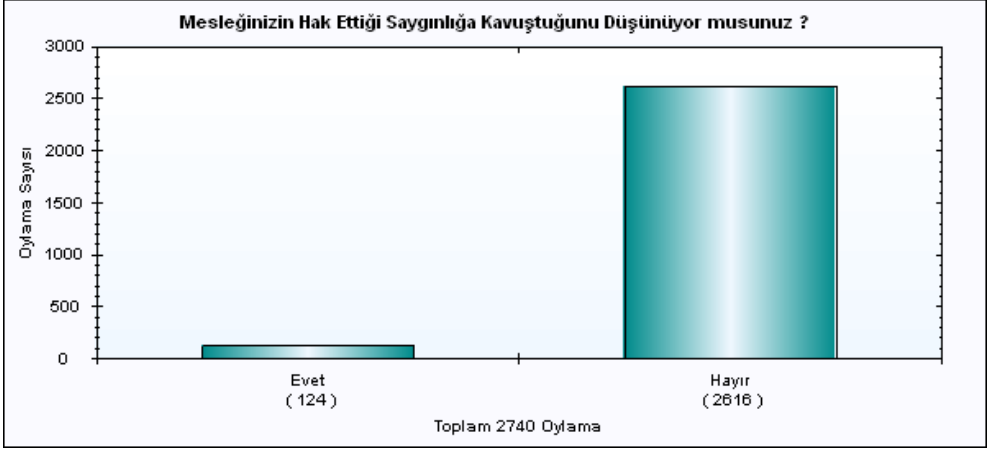

Diğer yandan katılımcıların %58,5'i işyerlerinin yeterli fiziki kapasiteye sahip bulurken, %41,5'i yeterli fiziki kapasiteye sahip olmayan işyerlerinde faaliyetlerine devam ettikleri kanısındadırlar.

Grafik: 16

Grafik: 17

4.5. Meslek Mensuplarına Göre Mesleki Saygılık

Toplum halinde yaşayan bireylerin genel olarak arzu ettikleri hususlardan biri de saygın bir mesleğe sahip olmaktır. Bu ekonomik nedenler yanında ayrıca sosyal bir gereksinimdir. Ancak meslek mensuplarının verdiği beyanlara bakılırsa çok önemli bir kısmı mesleklerinin hak ettiği saygılığa kavuşmadığını düşünmektedir.

Ankete katılan meslek mensuplarının %95,4'ü toplumun mesleklerine saygı duymadıklarını, mesleklerinin yeterli saygılığa kavuşmadıklarını işaret etmektedir. Oysaki muhasebe ve vergi gibi son derece teknik ve özel bir konuda gerek bilgi gerek eğitim açısından saygılığı hak eden bir meslek mensubunun bundan yakınması toplumsal bakış açımızda da gerek mesleğe gerek vergi ve muhasebe konusunda sorun olduğuna bir işarettir.

4.6. Meslek Mensuplarına Göre Meslekte Haksız Rekabet

Sermayeden ziyade fikre ve emeğe dayalı mesleklerde haksız rekabet konusu her zaman tartışılmalı bir husus olmuştur. SM ve SMMM'ler açısından da gerek yetkiye sahip olmadığı halde (ruhsatsız) defter tutan ve beyanname verenler gerek tarife dışı uygulamalarla piyasa ücretlerini düşürenler her dönemde haksız rekabete neden olanların

başında gelmektedirler. Başlıklar halinde haksız rekabete neden olan nedenler şöyle sıralanabilir¹:

- 1- Kaçak büroların yarattığı haksız rekabet,
- 2- Ruhsat kiralamanın yarattığı haksız rekabet,
- 3- Bağımlı çalışanların yarattığı haksız rekabet,
- 4- Meslek mensuplarının bürolarına bağlı şubelerin yarattığı haksız rekabet,
- 5- Ücret tarifesinin altında hizmet verilmesinin yarattığı haksız rekabet,
- 6- Müşterilerden kaynaklanan haksız rekabet,
- 7- Tabela, ilan, reklam yoluyla yapılan haksız rekabet,
- 8- Yasal düzenlemelerden kaynaklanan haksız rekabet.

Grafik: 18

Ankete verilen cevaplara bakıldığında da meslek mensuplarına göre haksız rekabetin halen devam ettiği anlaşılmaktadır. Katılımcıların %98 gibi büyük bir oranı meslek mensupları arasında haksız rekabet olduğunu düşünmektedirler.

¹ Söz konusu nedenlerin detayları için bkz. Yahya ARIKAN, "Kamuoyunda Mesleki İtibarımızı Yok Eden Haksız Rekabete Gelin Hep Birlikte Son Verelim", *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı:52, Temmuz-Ağustos- Eylül 2000.

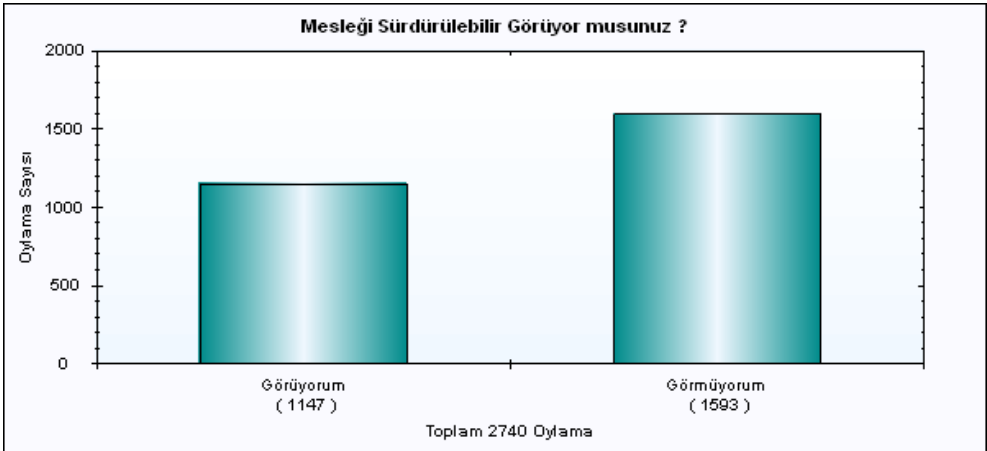
Bu konuda çözüm üretmek başta meslek odalarına, meslek mensupları arasındaki dayanışmaya düşmektedir. Tabii toplumsal bakış açısının da bu tip durumlarda haksız rekabete neden olan kişilere prim vermemesi de bir o kadar önemli bir durumdur.

4.7. Meslek Mensuplarına Göre Mesleğin Sürdürülebilirliği

Mesleğin sürdürülebilirliği gelecekteki konumunun iyi olmasından, kanuni düzenlemeler çerçevesinde hak ettiği yere ulaşmasına kadar çok geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bir meslek ne kadar sürdürülebilir kabul edilirse o kadar tercih edilir ve mensupları tarafından sahiplenilir.

Katılımcıların verdiği beyanlara bakıldığında SM ve SMMM'lerin bu konuda istikrarlı bir kararlılığa sahip olmadığı görülmektedir. Ankete katılanların %41,8'i mesleklerini sürdürülebilir olarak görürken, %52,8'i sürdürülebilir olarak görmemektedirler.

Grafik: 19

5. Mesleki Mevzuat ve Kurumların Faaliyetleri

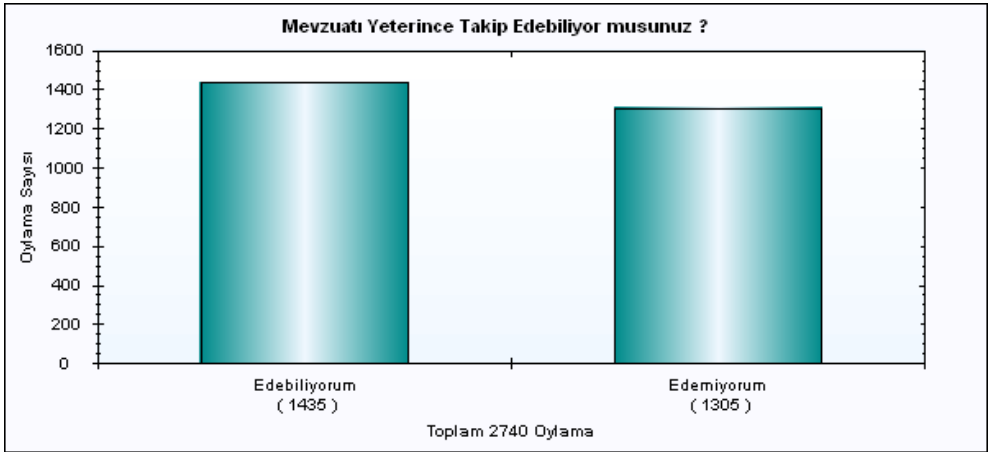
5.1. Meslek Mensuplarına Göre Mevzuatın İzlenebilirliği

Bilindiği üzere Türk Hukukunda gün geçmiyor ki bir kanuni düzenleme yapılmasın veya tebliğ, yönetmelik vb. düzenlemeler yürürlüğe girmesin. Mevzuatta yapılan sık değişiklikler vergi ve muhasebe camiasında da öyle bir noktaya gelmiştir ki

yeni değişiklikleri takip etmek ve vakıf olmak başlı başına bir iş halini almıştır. Hatta belli ölçekteki vergi ve denetim firmaları sadece mevzuatı takip eden departmanlar kurmuş ya da kişiler istihdam etmeye başlamıştır. Bir ileri adımında ise hemen her firma için web sitesi aracılığı ile güncel mevzuatı hızlı bir şekilde kamuoyuna sunmak, inanılmaz bir rekabet konusu olmuştur.

Mevzuatın oldukça hareketli olduğu muhasebe ve vergi camiasında meslek mensupları mevzuatı yeterince takip edip etmedikleri konusunda birbirine yakın cevaplar vermişlerdir. Katılımcıların %52,3'ü mevzuatı yeterince takip edebildiğini düşünürken, %47,7'si yeterince takip edemediğini ifade etmişlerdir. Kanaatimizce bu kadar sık mevzuat değişikliği meslek mensuplarını oldukça meşgul etmekle birlikte, dış yatırımcılar açısından cazip olmayan bir ortama da neden olmaktadır. Dolayısıyla kanuni düzenlemeler yapılırken bu hususun dikkate alınması zorunluluk arz etmektedir. Ayrıca mevzuatı izlemekten yorulmuş bir meslek camiasından verimlilik beklemek de ne derece anlamlıdır, tartışılabilir.

Grafik: 20

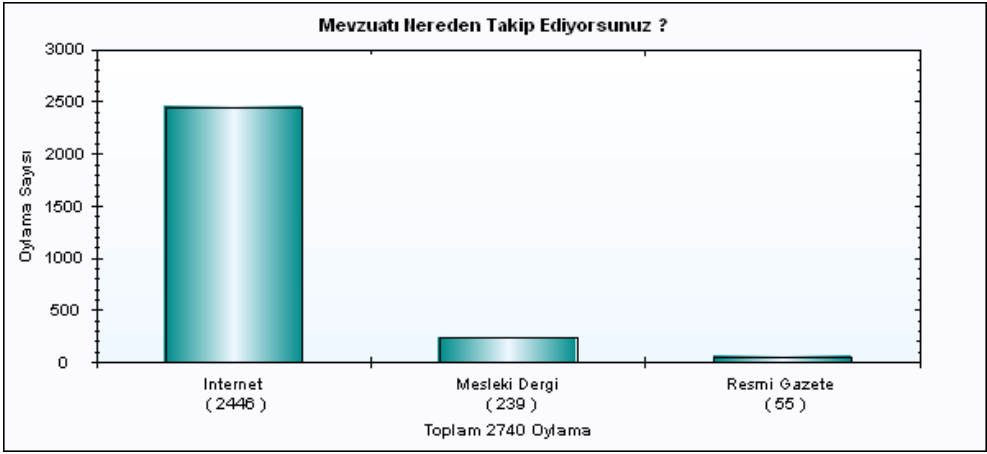

Mevzuatın sık değişmesi bir yana nereden ve nasıl takip edildiği de ayrı bir konudur. Mevzuatı nereden izliyorsunuz sorusuna meslek mensuplarının %89,2'si internet cevabını vermiştir. Mesleki dergileri izleyenler %8,7, Resmi Gazete'den mevzuatı takip edenler ise %2,1 olarak gerçekleşmiştir.

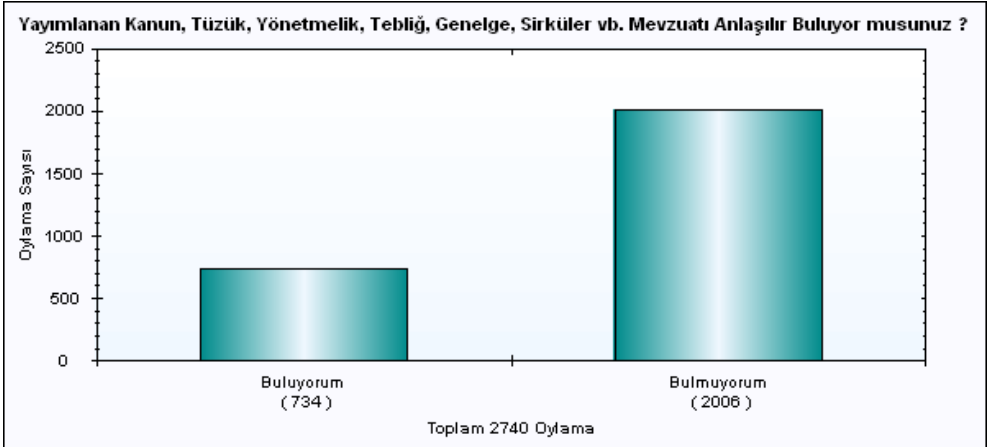
İnternetin vazgeçilemeyen gücü bu konuda da kendini göstermektedir. Gerçekten de bilindiği üzere hemen herkes bir sorun yaşadığında internete sarılmakta, yorumları takip etmekte, buralarda yazılanları doğru kabul ederek karar almaktadırlar.

Hatta araştırmak öyle bir boyuta gelmiştir ki araştırmak denilince internete bakmak ve arama motorlarından tarama yapmak anlayışı toplumumuzda yerleşmiştir. Tabii bu davranışın doğru ve yerinde olup olmadığı tartışılabilir ve bu çalışmanın amacı dışındadır. Ancak ne var ki internette denetlenmeyen ve kontrol edilmeyen bilgilerin çoğunlukta olduğu da bir gerçektir.

Grafik: 21

Grafik: 22

Diğer yandan yayımlanan hukuki düzenlemelerin anlaşılır olup olmadığı sorusu da meslek mensuplarına yönlendirilen ayrı bir tartışma konusudur. Gerçekten de

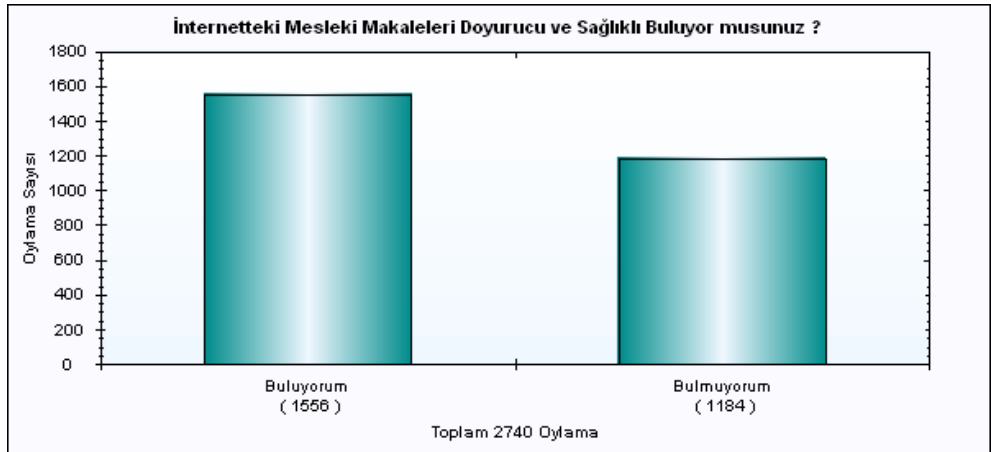
yayımlanan hukuki düzenlemelerin dili çoğu zaman anlaşılır olmadığı gibi devrik, anlatım bozukluğuna sahip, karışık cümlelerle karşılaşmaktadır ve konunun uzmanlarının dahi anlayamadığı ifadelerle rast gelmek mümkündür.

Zaten buna paralel olarak meslek mensuplarının önemli bir kısmı da hukuki düzenlemeleri yeterince anlaşılır bulmamaktadır. Katılımcıların %73,2'si kanun, tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge, sirkülerler vb. düzenlemeleri anlaşılır bulmamaktadır. Bu oran dahi hukuki düzenlemelerin ne derece kötü bir dille yayımlandığını anlamaya yeterlidir.

5.2. Meslek Mensuplarına Göre İnternetteki Mesleki Makalelerin Güvenilirliği ve İnternette Alışverişi

Mevzuatı yoğun olarak internette izleyen meslek mensupları acaba internete ne kadar güveniyor? İnternette okuduğu makale, yorum vb. görüşlerin doğruluğuna ne derece inanıyor? Meslek mensuplarının %89,2'si mevzuatı internette takip etmesine karşın sadece %56,7'si internetteki bilgilere güvenmektedir.

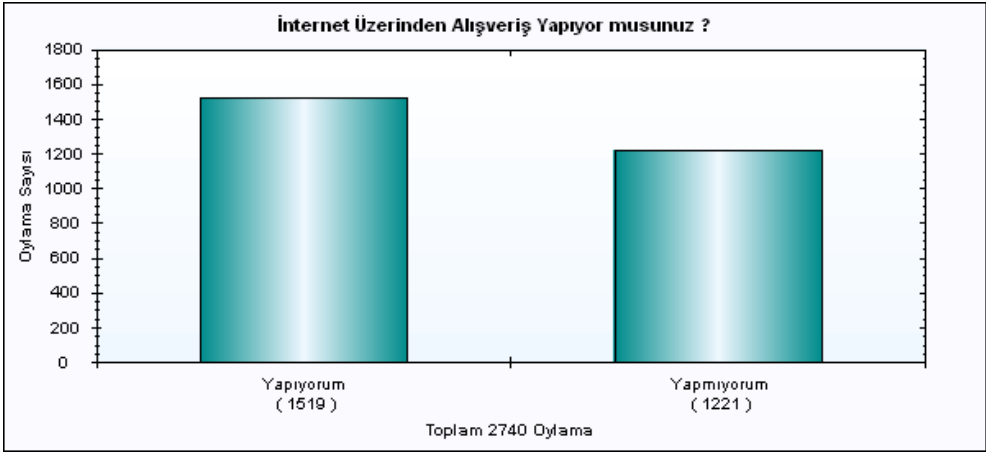
Grafik: 23

İnternet bir takım bilgileri hatırlamak, anımsamak, göz atmak vb. unsurlar için yararlıdır. Tartışmasız pek çok meslek mensubu da bu amaçla interneti kullanmaktadır. Ancak karmaşık hukuki sorunlarda salt internette çözüm üretmek mümkün değildir. Bu soruya verilen cevaplara bakılırsa aslında meslek mensupları da bunun farkındadır. O nedenle çoğunlukla internete kanunları okumak ve izlemek için başvurmaktadır (katılımcıların %89,2'si) ancak makale vb. yayınların çok güvenilir olmadığını da bilmektedir (katılımcıların sadece %56,7'si güvenilir buluyor).

İnternetle içli-dışli olan meslek mensupları günümüzün en hızlı büyüyen sektörlerinden biri olan elektronik ticaretle arasının nasıl olduğuna dair sorulan soruya %55,4'ü internetten alışveriş yaptığını, %44,6'sı ise yapmadığını beyan etmişlerdir. Hemen her 2 meslek mensubundan biri internetten alışveriş yaparken diğer yapmamayı tercih etmektedir.

Grafik: 24

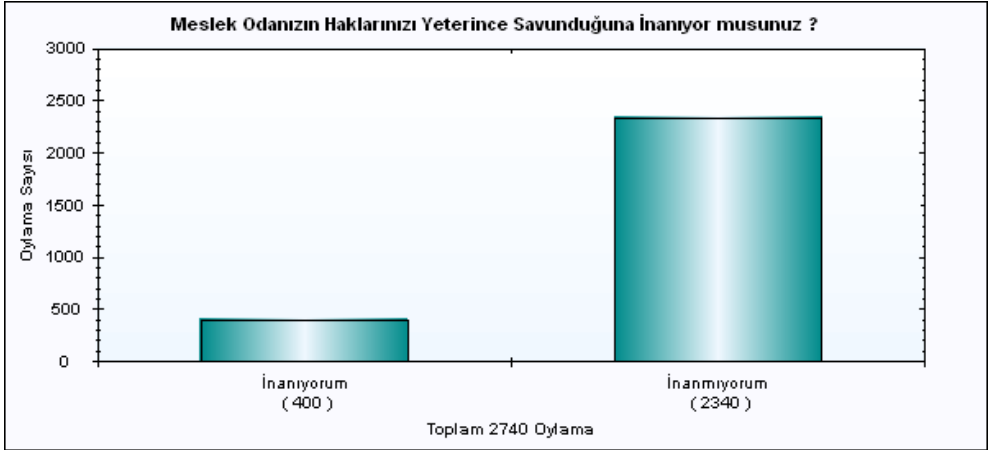

5.3. Meslek Mensuplarının Meslek Odalarına Güveni

Mesleki odalar belli meslek gruplarının gelişmesi, daha sağlıklı bir çerçevede çalışması için oluşturulan tüzel kişiliğe sahip kamu kuruluşu niteliğindeki meslek kuruluşlarıdır. Meslek mensuplarının bağlı oldukları odalarının mesleki haklarını yeterince savunup savunmadıklarına yönelik olarak meslek mensupları büyük bir kesimle olumsuz cevap vermiştir. Katılımcıların %85,4'ü odalarının haklarını yeterince savunmadığını düşünmektedirler. Aslında bu durum meslek mensuplarının kendi içlerinde de sorunları olduğunu açık olarak gösteren üzüntü verici bir olaydır.

Mesleki odaların bağlı olduğu üst birlik olan Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) de meslek mensupları açısından oldukça önemli bir mesleki kuruluştur. Merkezi Ankara'dadır. Ancak katılımcıların %89,7'si TÜRMOB'un haklarını yeterince savunmadığını düşünmektedirler. Bir önceki soruya verilen cevaba paralel olarak anlaşılmaktadır ki meslek mensupları odalarının ve TÜRMOB'un mesleki haklarını savunmadıklarına inanmaktadırlar.

Grafik: 25

5.4. Meslek Mensupları ve Kamu Kurumları

Meslek mensupları mesleki faaliyetlerini icra ederken pek çok kamu kurumu ile muhatap olmak durumundadırlar. Özellikle Gelir İdaresi Başkanlığı ve bağlı Vergi Dairesi Başkanlıkları ile Sosyal Güvenlik Kurumu bu kurumların başında gelmektedirler. Dolayısıyla bu başlık altında bu iki kurumun faaliyetlerinin meslek mensupları açısından durumları irdelenmiştir.

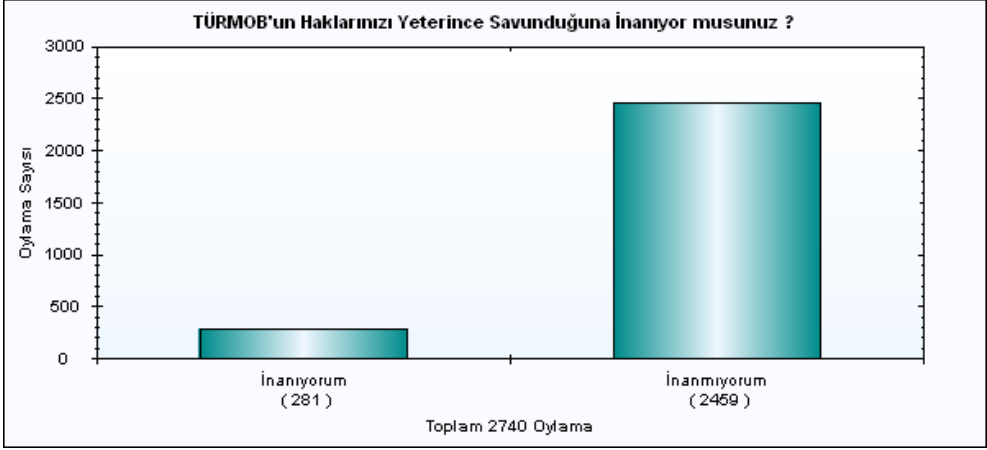
Ülkemizde vergi denilince akla gelen ilk kurumlardan olan ve meslek mensuplarının yakından izlediği Gelir İdaresi Başkanlığı, yayınladığı tebliğ, sirküler, özelgeler gibi düzenlemelerle uygulamaya yön vermektedir ve bu konumu açısından Gelir İdaresi Başkanlığı için vergi ve muhasebe dünyasının baş aktörlerindedir demek yanlış olmayacaktır.

Katılımcıların %42,7'si Gelir İdaresi Başkanlığı'nın faaliyetlerinden memnun değilken, daha büyük oranda %57,3'ü memnun olduklarını ifade etmektedirler. Dolayısıyla meslek mensuplarının hemen hemen yarısı memnun iken diğer bir yarısı bu kurumdan memnun değildir.

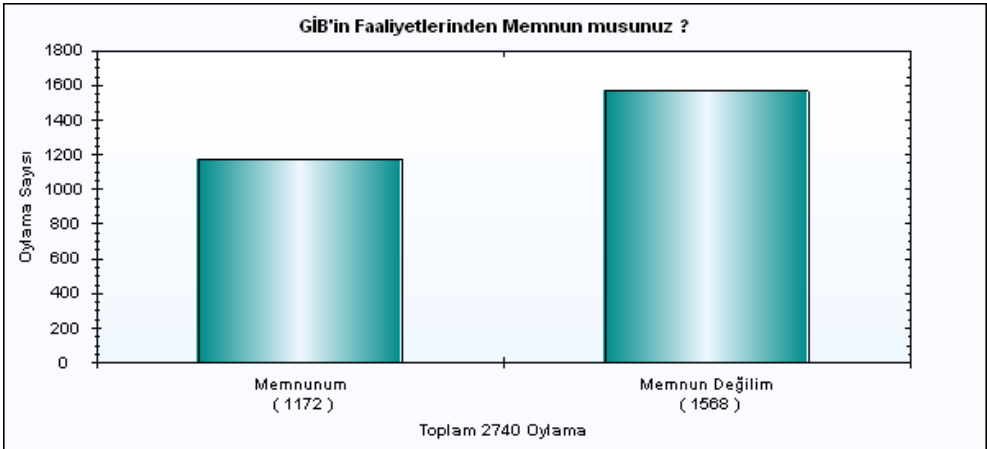
Meslek mensuplarının yakinen takip ettiği bir diğer kurum ise Sosyal Güvenlik Kurumu'dur (SGK). Hatta yaptırımları ile zaman zaman vergi kanunlarının önüne geçen SGK işlemlerinin düzenli bir sistem içinde gerçekleştirilmesi ve yayımlanan düzenlemelere çabuk vakıf olunması önem kazanabilmektedir.

Böylesine önemli bir kurumun faaliyetlerinden de katılımcıların %61,9'u memnun olmadıklarını ifade ederken, %38,1'i ise memnuniyet içinde olduklarını ifade etmişlerdir. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın faaliyetlerine nazaran meslek mensupları SGK'nun faaliyetlerinden daha az memnundur demek mümkündür.

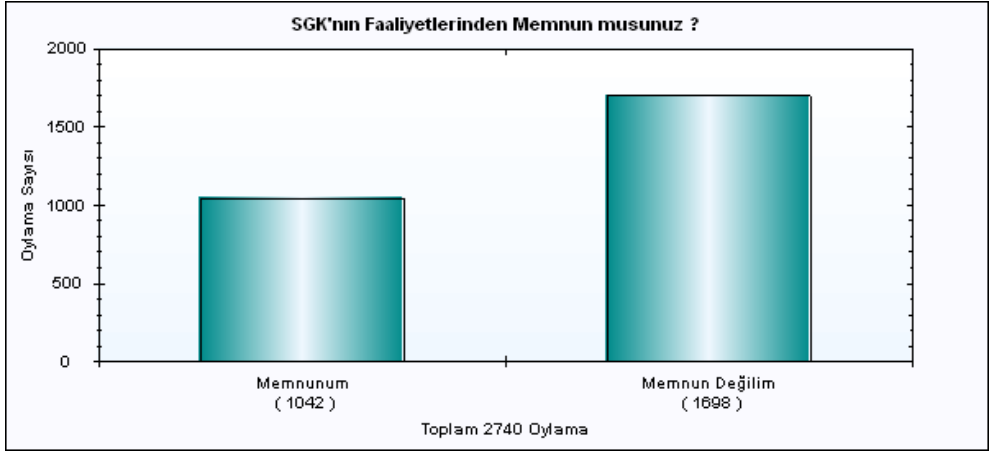
Grafik: 26

Grafik: 27

Grafik: 28

6. Sonuç

Vergi ve muhasebe camiasının önemli aktörleri arasında yer alan SM ve SMMM'lerin mesleki sorunlarından bazılarını güncel anlamda gündeme getirmek ve tespit etmek amacıyla yapılan anketten elde edilen sonuçlara göre öteden beri devam eden problemlerin aynı hızla devam ettiği anlaşılmaktadır. Tespit edilen hususlar özetle şöyle sıralanabilir:

- SMMM olmak için fakülte mezuniyeti gerektiren kanuni zorunluluk bir yana SM ve SMMM meslek camiasında eğitim seviyesi son derece yüksek bir meslek grubu olduğu anlaşılmaktadır. Meslek mensuplarının %82,4 gibi önemli bir kısmı lisans ve lisansüstü seviyede eğitim almıştır ve %91,1'i SMMM unvanına sahiptir. Bunun yanında söz konusu meslek grubunun %36,9'u 10 yılın altında tecrübeye sahip iken, %63,1'i 10 yıldan fazla bir tecrübeye sahiptir. Bu da meslek mensuplarının oldukça deneyimli bir profile sahip olduğunu göstermektedir.
- Eğitimli ve tecrübeli bir profile sahip olan SM ve SMMM'lerin %20'sinin mükellef sayısı 10 ya da 10'un altında iken %17,3'ü 11-25 arasında mükellefi olduğunu, %28,1'i 26-50 arasında mükellefi olduğunu, %25,8'i 51-100 arasında mükellefi olduğunu, %8,7'si 100 ve üzerinde olduğunu beyan etmişlerdir. Buna karşın %80'i 1-3 arasında eleman istihdam etmekte, %14,7'si 4-6 arasında, %3,9'u 7-10 arasında, %1,2'si 10 ve üzeri sayıda eleman çalıştırmaktadırlar.

- Meslek mensuplarının %51,7'si günde en fazla 9,5 saat ortalama ile çalışırken, %48,3'ünün günlük ortalama çalışma süresinin 9,5 saati geçtiği anlaşılmaktadır. Ayrıca sadece %27,5'i hafta sonu çalışmadığını beyan etmiştir. Günlük çalışma saatleri ile beraber düşünüldüğünde bazı meslek mensuplarının haftalık çalışma süresinin 60–70 saat aralığında ya da üzerinde olduğuna ulaşılabilir.
- Meslek mensupları kendileri için ihdas edilen mali tatilden yararlanamamaktadırlar. Tabir yerindeyse mali tatilin hayrını görememişlerdir. Katılımcıların %68,6'sı 2010 yılında Mali Tatil'den yararlanamamıştır.
- Meslek mensupları kalifiye eleman temininde de sıkıntı yaşamaktadırlar. Meslek mensuplarının %68,2'si kalifiye eleman bulamadığını net bir biçimde ifade etmektedir.
- Meslek mensuplarının tahsilât sıkıntısı halen devam etmektedir. Meslek mensuplarının %92,4'ü tahsilât sıkıntısı yaşadığını ve mükelleflerden alacaklarını tahsil etmekte problem yaşadığını ifade etmiştir. Üstelik %70,3'ü asgari ücret tarifelerini uygulayamadıklarına, diğer bir deyişle bu tarifede belirlenen rakamların altında bedel tahsil ettiklerine işaret etmektedirler.
- Meslek mensuplarının %77,8'i kendi mülkiyetinde olmayan işyerlerinde faaliyetlerini sürdürmekte olduklarını ifade etmiştir. Diğer bir ifade ile ağırlıklı olarak meslek mensupları “kiracı” konumundadırlar. Bununla birlikte %58,5'i işyerinin fiziki kapasitesini yeterli bulmaktadır.
- Meslek mensuplarının %95,4'ü toplumun mesleklerine saygı duymadıklarını, mesleklerinin yeterli saygınlığa kavuşmadıklarına işaret etmektedir.
- Meslek mensuplarına göre mesleklerinde haksız rekabet büyük bir hızla devam etmektedir. Meslek mensuplarının %98'i mesleklerinde haksız rekabet olduğunu düşünmektedirler. Buna paralel olarak da %41,8'i mesleklerini sürdürülebilir olarak görürken, %52,8'i sürdürülebilir olarak görmemektedirler.
- Meslek mensuplarının %52,3'ü mevzuatı yeterince takip edebildiğini düşünürken, %47,7'si yeterince takip edemediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca meslek mensuplarının %73,2'si kanun, tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge, sirkülerler vb. düzenlemeleri anlaşılır bulmamaktadır.
- Meslek mensuplarının %89,2'si mevzuatı internette izlerken, %8,7'si mesleki dergilerden, %2,1'i Resmi Gazete'den mevzuatı takip etmektedir. Meslek mensuplarının %89,2'si mevzuatı internette takip etmesine karşın

sadece %56,7'si internetteki bilgilere güvenmektedir. Meslek mensuplarının %55,4'ü internette alış-veriş yapmış iken %44,6'sı yapmamıştır.

- Meslek mensuplarının %85,4'ü bağlı oldukları odalarının haklarını yeterince savunmadığını düşünürken, %89,7'si TÜRMOB'un da hakları yeterince savunmadığını düşünmektedirler.
- Meslek mensuplarının %42,7'si Gelir İdaresi Başkanlığı'nın faaliyetlerinden memnun değilken, %57,3'ü memnun olduklarını ifade etmektedirler. %61,9'u SGK'nun da faaliyetlerinden memnun olmadıklarını ifade ederken, %38,1'i ise SGK'ndan memnundur.

EK: ANKET FORMU

Mesleki Unvanınız

SM SMMM

Cinsiyetiniz

Erkek Kadın

Yaşınız

18-24 25-30 31-40 41-50 51-60

Medeni Durumunuz

Evli Bekar

Eğitim Durumunuz

Ortaöğretim Lise Önlisans Lisans Y.Lisans Doktora

Kaç Yıldır Mesleki Faaliyette Bulunuyorsunuz?

1-3 4-6 7-9 10-15 16-19 20 ve üstü

Müşteri Sayınız Nedir ?

0-10 11-25 26-50 51-100 100 üzeri

Kaç Eleman Çalıştırıyorsunuz?

1-3 4-6 7-10 10 üzeri

Kalifiye Eleman Sıkıntısı Yaşıyor Musunuz?

Yaşıyorum Yaşamıyorum

Günlük Ortalama Kaç Saat Çalışıyorsunuz?

7,5 7,5-9,5 9,5-11,5 12,5 ve üzeri

Hafta Sonu Çalışıyor Musunuz?

Çalışıyorum Çalışmıyorum

2010 Yılında Tatil Yapabildiniz Mi?

Evet Hayır

Tahsilat Sorununuz Var Mı?

Var Yok

Asgari Ücret Tarifesini Uygulayabiliyor Musunuz?

Uygulayabiliyorum Uygulayamıyorum

İşyerinizin Mülkiyeti Size Mi Ait?

Bana Ait Bana Ait Değil

İşyeriniz Yeterli Fiziki Kapasiteye Sahip Mi?

Sahip Sahip Değil

Mesleğinizin Hak Ettiği Saygınlığa Kavuştuğunu Düşünüyor Musunuz?

Evet Hayır

Meslekte Haksız Rekabet Yaşıyor Mu?

Yaşıyor Yaşamıyor

Mesleği Sürdürülebilir Görüyor Musunuz?

Görüyorum Görmüyorum

Mevzuatı Yeterince Takip Edebiliyor Musunuz?

Ediyorum Edemiyorum

Mevzuatı Nereden Takip Ediyorsunuz?

İnternet Resmî Gazete Mesleki Dergi

Yayımlanan Kanun, Tüzük, Yönetmelik, Tebliğ, Genelge, Sirküler vb. Mevzuatı Anlaşılır Buluyor Musunuz?

Buluyorum Bulmüyorum

İnternetteki Mesleki Makaleleri Doyurucu ve Sağlıklı Buluyor Musunuz?

Buluyorum Bulmüyorum

İnternet Üzerinden Alışveriş Yapıyor Musunuz?

Yapıyorum Yapmıyorum

Meslek Odanızın Haklarınızı Yeterince Savunduğuna İnanıyor Musunuz?

İnanıyorum İnanmıyorum

TÜRMOB'un Haklarınızı Yeterince Savunduğuna İnanıyor Musunuz?

İnanıyorum İnanmıyorum

GİB 'in Faaliyetlerinden Memnun Musunuz?

Memnunum Memnun Değilim

SGK'nın Faaliyetlerinden Memnun Musunuz?

Memnunum Memnun Değilim